

ביאורים

מה התפקיד של האדם בעולם? המהר"ל מלמדנו שאין תפקידנו בעולם להגיע לאיזו מטרה מוגדרת. לקיים סך מצוות ולעבור מספר מבחנים ובזה ביצענו את המוטל עלינו. הפסוק המופיע באיוב: אָדָם לְעֵמֶל יוֹלֵד [איוב ה ז] מלמדנו את המטרה למענה האדם נולד ובא לעולם. המטרה היא 'עמל'. לא מדובר כאן על עמל שהוא אמצעי כדי להגיע לאיזו מטרה מוגדרת, אלא עצם העמל הוא המטרה. הסיבה לכך היא שהפוטנציאל הגנוז באדם הוא אינסופי. כוחות הרוח הטמונים בו יכולים לצאת אל הפועל יותר ויותר כל עוד הוא מחובר מרוח ומהחומר. כל עוד הנשמה קשורה אל הגוף היא עדיין לא גילתה את מלוא אורה עד תום.

העמל הזה יכול להביא את האדם לידי ייאוש ותסכול. מאמר חכמינו 'צדיקים אין להם מנוחה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא' [ברכות סד]. עלול להישמע כמין גזרה לא נעימה, שהרי המנוחה מהעמל המייגע היא הנאה גדולה. אך אין הדבר כן. העמל האינסופי הוא בעצם התקרבות בלתי פוסקת אל ריבונו של עולם, מקור האור והטוב. העמל יוצר דבקות הולכת וגוברת בקב"ה וההנאה העילאית והעונג הרוחני רק הולך וגובר. לכן העמל הוא לא עול מציק ומייאש אלא מחיה וממלא בשמחה. כמו כן, הידיעה שהעמל לא מפסיק בגיל מסוים נותנת תקווה גם למי שעוד לא התחיל לעמול ולעבוד את ה' שגם הוא יכול להתחיל לעמול. כל עוד הנשמה באפו יכול האדם להתקדם ולהוציא אל הפועל את נשמתו. כל עוד הנר דולק אפשר לתקן.

הרחבות

• עמל ללא הפסקה

הָאָדָם נִבְרָא לְעֵמֶל, שָׂאִין לוֹ שְׂבִיטָה וְהַשְׁלָמָה כָּלֵל. כל עוד האדם חי, יש לו שליחות מסוימת שעליו למלא. דוגמה יפה לעניין זה ניתן לראות במדרש: "פעם אחת חלה רבי טרפון ונכנסו רבותינו לבקר. אמרה להם (אמו): התפללו על רבי טרפון בני שהוא נוהג בי בכבוד. אמרו לה: מהו לך (מה עשה לך)? תניית להון עובדא (סיפירה להם שהניח כפות ידיו תחת רגליה, כדי שלא יהיה לה צער ללכת על הקרקע, לאחר שנקרעו מנעליה בשבת). אמרו לה: אפילו עשה כן, אפילו אלף אלפי פעמים כן, עדיין לחצי כיבוד לא הגיע" [פסיקתא רבתי כג]. לכאורה קשה, מדוע צרה עינם של רבותינו במעשיו של ר' טרפון? הסביר הרב סולובייצ'יק, שברגע שאמו של ר' טרפון אמרה זאת, התעורר קטרוג שר' טרפון כבר סיים את ייעודו, ללמד לעולם מהי מצוות כיבוד הורים בשלמות, ולכן אינו צריך להמשיך לחיות. לכן חכמים אמרו מיד ש'עדיין לחצי כיבוד לא הגיע', ואם כן יש לו עוד לאן להתקדם בכיבוד הורים, ולכן צריך להמשיך לחיות [ימי זיכרון עמוד 13].

שאלות לדין

מדוע החיבור עם עולם ה'חומר' גורם לכך שאף פעם לא נהיה בשלמות?
איך העמל גורם לדבקות? האם לא ניתן לדבוק בקב"ה ללא עמל?

האדם לעולם
נשאר בכח ולא
יכול להוציא
שלימותו אל
הפועל בשלימות

אָמְנָם, אֵל תֹּאמֶר, כִּי עִם יְצִיאַת שְׁלֵמוֹת הָאָדָם אֶל הַפְּעֹלִי, אֶפְשָׁר שִׁיְהִי יוֹצֵא שְׁלֵמוֹתוֹ לְגַמְרֵי אֶל הַפְּעֹל, שֶׁזֶה אֵינוֹ כָּלֵל. כִּי זֶהוּ בְרִיאָתוֹ, שֶׁעִם שֶׁהוֹצִיא שְׁלֵמוֹתוֹ אֶל הַפְּעֹל, נִשְׁאָר עוֹד בְּכַח, כְּמוֹ שֶׁהִתְבָּאָר לְפָנֵי זֶה. כְּמוֹ שֶׁאָמַר, אָדָם לְעֵמֶל יוֹלֵד. כִּי הָאָדָם נִבְרָא לְעֵמֶל, שָׂאִין לוֹ שְׂבִיטָה וְהַשְׁלָמָה כָּלֵל*. וְעַם שֶׁהוּא יוֹצֵא אֶל הַפְּעֹל, נִשְׁאָר עוֹד תְּמִיד בְּכַח. שְׂאֵם הִיָּה נִמְצָא שְׁלֵמוֹתוֹ בְּפֶעֶל, לֹא הִיָּה נִקְרָא זֶה עֵמֶל. כִּי לְשׁוֹן עֵמֶל בָּא עַל דָּבָר שָׂאִין לוֹ הִנְחָה², וְלֹא יָבֵא אֶל תְּכֵלִית הִנְחָה. וְכֵן הָאָדָם, כֹּל זְמַן הִיֹּתוֹ מְחַבֵּר עִם הַחֹמֶר, אֵינוֹ בְּשֵׁלֵמוֹת בְּפֶעֶל, עַד אֲשֶׁר הוּא נִפְרָד מִן הַחֹמֶר³, וְאֵז נִמְצָא בְּפֶעֶל.

אל יטעה האדם לומר, 'כי יש שלב, שבו סיים להוציא את כל הכוחות הטמונים בו מן הכח אל הפועל. דבר זה אינו נכון, כי טבע בריאתו של האדם הוא שתמיד נשארים כוחות גנוזים שצריך להוציאם. דבר זה אנו לומדים מהכתוב: אדם לעמל יולד, הפסוק משמענו שלעולם צריך האדם להיות עמל, ועם כל מה שכבר עשה והוציא אל הפועל, תמיד נשארים עוד כוחות שיש להוציאם. אם נניח שיש מצב שבו כבר גילה האדם את כל כוחותיו הפנימיים, אז לא היה ראוי להאמר עליו: אדם לעמל יולד, כי העמל הוא מצב של פעולה מתמדת ללא מנוחה. כך הוא האדם, כל זמן היותו מחובר אל החומר אינו יכול להגיע אל שלימותו, זרק כאשר נפרדת נשמתו מגופו יכול הוא להגיע למצב של מנוחה, למצב של שלימות.